

A decorative graphic of a branch with several leaves and small circular fruits, rendered in a light purple color, extending from the left side of the slide.

Läs- och skrivutveckling hos flerspråkiga elever

Nationellt centrum för svenska som andraspråk

Stockholms
universitet

Innehåll

1. Språkutveckling hos flerspråkiga – skillnad på andraspråksutveckling och utveckling av modersmålet
2. Att lära sig läsa och skriva på andraspråket
3. 10 minuters PAUS
4. Modersmålets roll i läs- och skrivinlärningen
5. Läs- och skrivsvårigheter eller ett steg i andraspråksutvecklingen

Nationellt centrum för svenska som andraspråk

Lyssna | English Site

Nationellt centrum
för svenska som andraspråk

Stockholms
universitet

Start | [Utbildning](#) | [Forskning](#) | [Publikationer](#) | [Om oss](#)

[SÖK](#)

[RSS](#) | [Skriv ut](#)

Nationellt centrum för svenska som andraspråk

**Flerspråkighet, språkutveckling
och skolframgång**

Har din förskola eller skola behov av kompetensutveckling?
Kontakta Nationellt centrum för svenska som andraspråk

- [Förskola](#)
- [Grundskola](#)
- [Gymnasieskola](#)
- [Sfi/Vuxenutbildning](#)
- [Nyanlända elever](#)
- [Vanliga frågor](#)

facebook.com/groups/svenskasomandrasprak/

Karin Pettersson, Nationellt centrum för svenska som andraspråk

Språk- och kunskapsutvecklande undervisning F–3

GENREPEDAGOGIK, ASL OCH DIGITALA RESURSER

- Fas 1 Bygga upp kunskap inom ämnesområdet
- Fas 2 Studera texter inom genren för att få förebilder
- Fas 3 Skrivna en gemensam text – modellera
- Fas 4 Skrivna en text individuellt eller i par

KARIN PETERSSON

Studentlitteratur

Stöd för kartläggning av flerspråkiga elever i förskoleklass

Stöd materialet är ett frivilligt komplement till det nationella kartläggningsmaterialet Hitta språket och Hitta matematiken

UTGIVET 2021

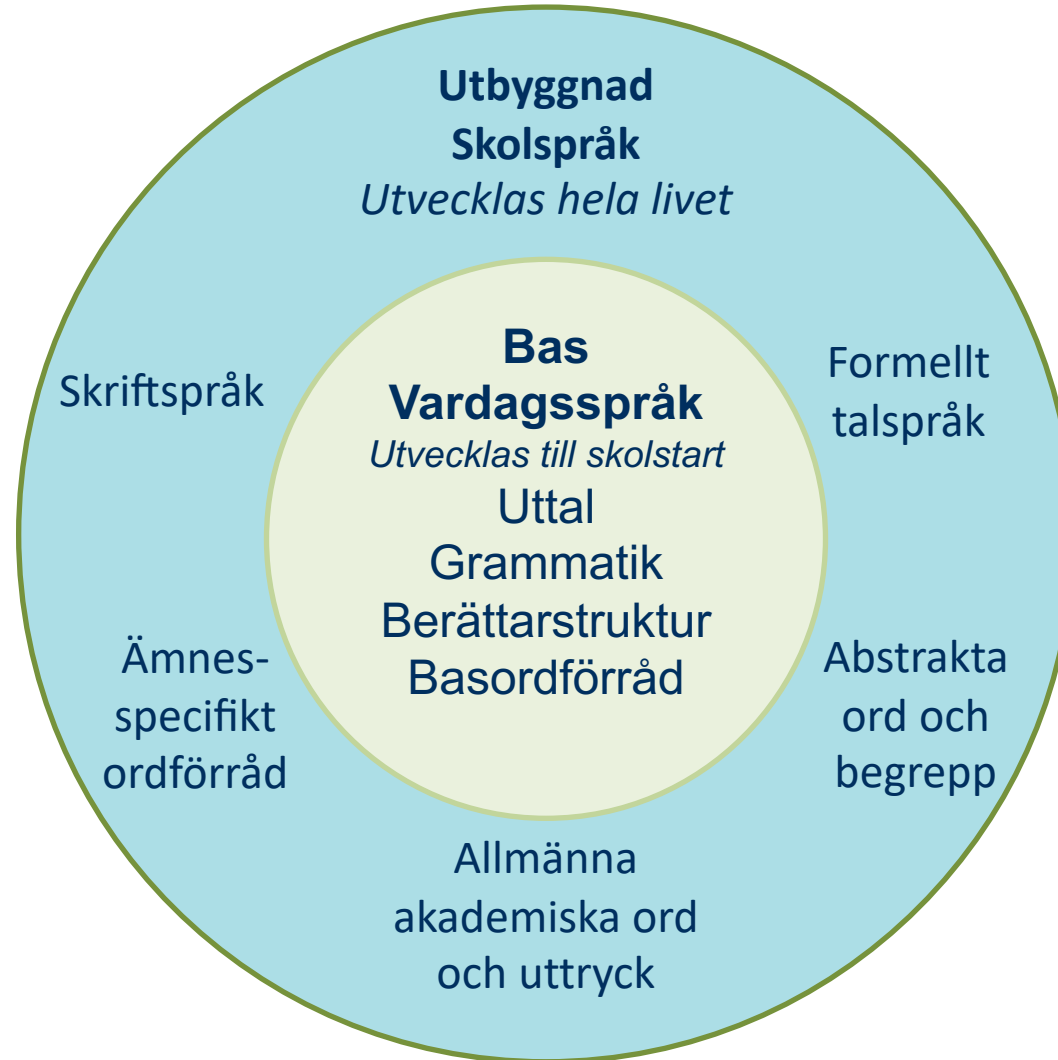
Skolverket

Språkutveckling hos flerspråkiga

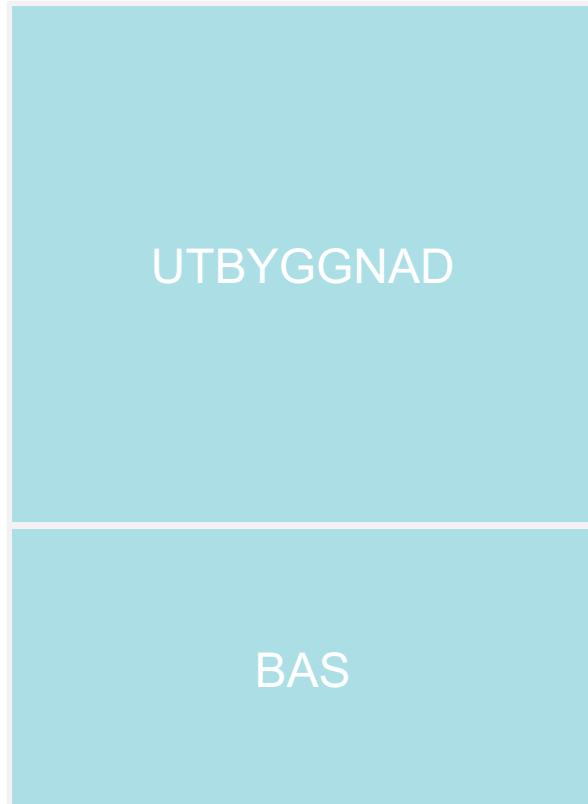
Karin Pettersson, Nationellt centrum för svenska som andraspråk

Bas och utbyggnad

Språkutveckling

På modersmålet

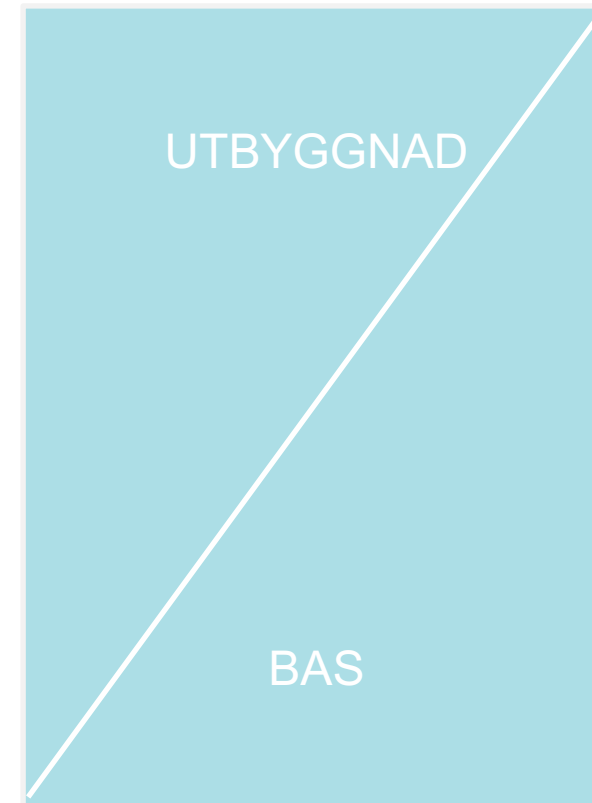
I skolan

Skriftspråk
Formellt talspråk
Specialordförråd

Hemma
På gården
I förskolan

Uttal
Grammatik
Ordförråd
Samtalsstruktur
Berättarstruktur

På andraspråket

Lärs in
parallellt i
skolan

Lär sig yngre barn ett andraspråk snabbare?

Foto av Саша Лазарев från Pexels

Genomsnittlig tid som krävs för andraspråkselever att nå nivå i läsåmnen

Ankomstålder

Genomsnittlig tidsåtgång

5-7 år

3-8 år

8-11 år

2-5 år

12-15 år

6-8 år

Collier, V. Age and rate of acquisition of second language for academic purposes. *Tesol Quarterly*, 2(4), 617-641. (1987)

Högläsning – ett sätt att närma sig skriftspråket

Bild från Istock

Att lära sig läsa och skriva på sitt andraspråk

Karin Pettersson, Nationellt centrum för svenska som andraspråk

Stockholms
universitet

Att lära sig läsa på sitt andraspråk, är det samma sak som att lära sig läsa på sitt förstaspråk?

De utmaningar en flerspråkig elev möter inför läs- och skrivinläringen

För yngre elever beror det framför allt på tre saker:

- Graden av likheter och skillnader mellan första- och andraspråket vad gäller språkstruktur
- Graden av likheter och skillnader i språkens skriftsystem
- Ordförrådets omfång och djup i andraspråket

För äldre elever tillkommer:

- Tidigare skolgång och läs- och skrivkunnighet på modersmålet

Hellman, C (2019) Tidig läs- och skrivutveckling i förskoleklass ur ett flerspråkighetsperspektiv

Graden av likheter och skillnader mellan första- och andraspråket vad gäller språkstruktur

- Böjningsändelser
 - Verb: gådde – gick
 - Bilda plural av substantiv: fem olika böjningar, penn-or, stol-ar, händ-er, hjärt-an, barn
- Ordföljd
 - *Jag inte gick till skolan.* Placeringen av *inte* i svenska språket.
 - subjekt–verb–objekt (SVO), som i *Karin hoppa hopprep* men byter till VSO i frågesatser: *Hoppar Karin hopprep?*
- Stavelsestruktur
 - Konsonantkluster i början av ord: spruta, skola, stråke
- Ordbildning
 - Klassrumsmöbler,
 - Brandbil eller bilbrand?

Graden av likheter och skillnader i språkens skriftsystem

- Tecken-, stavelse eller fonembaserat skriftsystem

– Hej!

こんにちは

مرحبا

你好

- De olika språkens språkljud

– Yaouqub (Jakob) Y i somaliska låter som J i svenska

Ordförrådets omfång och djup i andraspråket

- För att fullt ut förstå innehållet i texter krävs att läsaren förstår 75–99 procent av orden. (Nation, 2001)
- Aktivt och passivt ordförråd
- Informationsrikedom – återkom till ordet många gånger och i olika sammanhang
- Att lära sig ett ord
 - Dess olika betydelser (sno = knycka, tvinna)
 - I vilka sammanhang det används (sno – stjäla – ta)
 - Relation till andra ord (sno/knycka/ta – ge /skänka/räcka)

Utmaningar vid läsning vad gäller ordförståelse:

- Ord/begrepp med svensk eller västerländsk referensram, som årstiderna och högtiderna.
- Idiom och andra uttryck, till exempel *ha fjärilar i magen*, *ha is i magen* och *hålla ett öga på*. Betydelsen av ett sådant uttryck kan inte utläsas av de ingående ordens betydelse utan kräver dessutom en tolkning. Lärare ska inte väja för de här uttrycken, de målar språket och ska vara allas egendom.

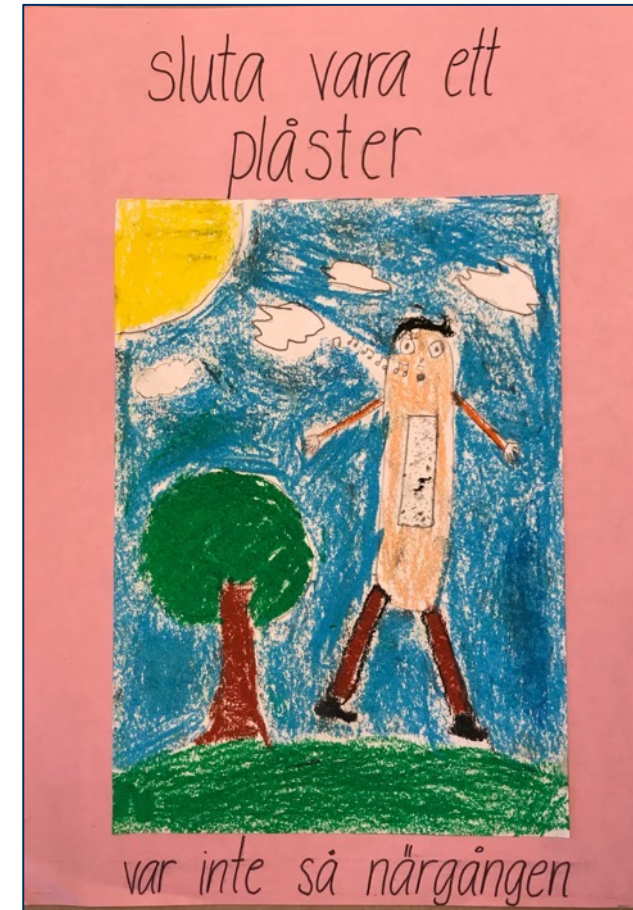

Foto Karin Pettersson

LegiLexi (2018). Lära Barn att Läsa.

Utmaningar vid läsning vad gäller ordförståelse:

- Flertydiga ord, till exempel vår, fil och klippa.
- Homonymer, dvs ord som låter lika men stavas olika, exempelvis hjul-jul och själ-skäl.
- Ämnesspecifika ord, till exempel sjuda, koka, puttra.
- Ålderdomliga ord och uttryck. Exempelvis är Astrid Lindgrens böcker späckade med ord som är svåra även för elever med svenska som modersmål, såsom dräng, piga och hässja.
- Nominaliseringar (substantiverade verb), såsom Upptäckten av Amerika gjordes av Columbus, är svårare att förstå än Columbus upptäckte Amerika.

Utmaningar vid läsning vad gäller ordförståelse:

- Små ord som konjunktioner, prepositioner och adverb, exempelvis eftersom, trots att, fastän, mellan, äntligen, så småningom, alltså små ord, som kan tänkas vara lätta att förstå. Utan att förstå dem kan innehållet i en hel mening gå förlorat. De "svåra" orden kan däremot vara lättare att förstå, de uppfattas som viktiga både av lärare och elever och de förklaras ofta i undervisningen.
- Sammansatta ord som klassrumsmöbler.
- Partikelverb består av ett verb och en betonad partikel, som kan vara ett adverb eller en preposition, till exempel slå ut, slå upp och slå ihop. Dessa partikelverb brukar vara mycket svåra för dem som håller på att lära sig svenska, och hör egentligen till gymnasial nivå i svenska som andraspråk. Svårigheten ligger i att huvud verbet mister sin grundbetydelse när en partikel tillkommer.

Flerspråkiga elever och lärande

Utmaningar som andraspråkseleverna står inför:

- att både *lära sig läsa* och behöva *lära* genom ett andraspråk.
- att ta till sig och utveckla kunskap, utveckla sina förmågor och kunna visa allt detta, i tal och skrift i alla ämnen, oftast på sitt andraspråk

Vilka utmaningar står då vi som undervisar dem inför?

A stylized, light purple graphic of a branch with several leaves and small circular fruits, positioned on the left side of the slide.

Modersmålets roll i läs- och skrivinlärningen

Karin Pettersson, Nationellt centrum för svenska som andraspråk

Lära sig läsa på förstaspråket, andraspråket eller bägge?

- De stora utmaningarna det innebär att lära sig läsa på sitt andraspråk där man inte behärskar språkets beståndsdelar gör att det är bättre för eleven att först lära sig läsa på sitt förstaspråk.
- Förmågan att kunna läsa på förstaspråket används när eleven ska lära sig läsa på sitt andraspråk. Att "knäcka koden" behöver man bara göra en gång.
- Dock finns dessa möjligheter ofta inte och då måste språkinläringen och läsinläringen ske parallellt.

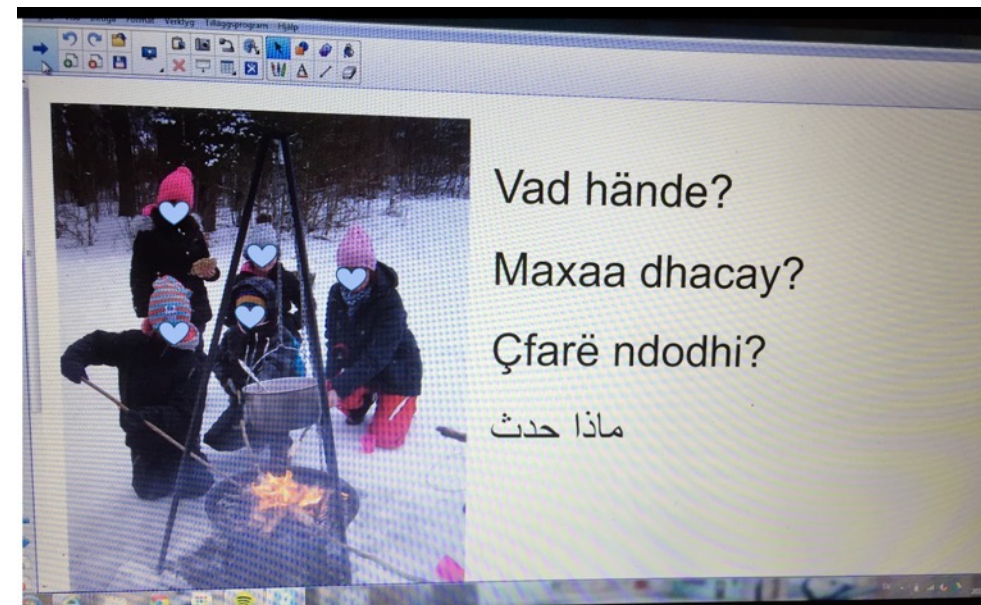

Foto: Hülya Basaran

Språklig interdependens

Cummin, J (1979) Linguistic interdependence and the educational development of bilingual children, Review of Educational Research, 49, 2, 222–251.

Hypotesen om interdependens

Många av läsförmågorna är språkoberoende, dvs. överförbara från ett språk till ett annat vid läsning:

- lässtrategier
- förmåga att läsa mellan rader
- tolkningsförmåga
- meningsskapande
- metaspråklig förmåga
- "knäcka koden"
- läslust!

Alltså, en god läsare på förstaspråket har goda förutsättningar att bli detsamma på andraspråket.

Modersmålets betydelse för skolframgång

- Elevernas tänkande och lärande går långsammare om de får sin undervisning endast på andraspråket.
- Kontinuerlig undervisning på och i modersmålet har positiva effekter på utvecklingen av andraspråket. Detta gäller för alla typer av elever med andraspråk, från helt nyanlända till födda i landet.
- Formell undervisning i modersmålet, som utvecklar det, ger eleverna större chans till skolframgång.
- Det är betydelsefullt att lärarna i båda språken är erfarna, har god kompetens och att möjligheter till samverkan finns.
- Lärarnas höga förväntningar på eleverna ökar chansen till skolframgång.

Thomas & Collier (1996-2001).

Underlätta utveckling av läsförståelse hos flerspråkiga

- Flerspråkiga elever behöver kognitiv utmaning och relevant stöttning. Stöttningen kan exempelvis ges i form av bildstöd, textsamtal och i gemensamt utforskande där elevens alla sinnen involveras.
- Modersmålsundervisning är gynnsam både för läsförståelseutveckling och för andra ämnen. Därför är samarbete med modersmåls lärare ett viktigt utvecklingsområde för skolan.
- Även lite modersmålsundervisning har betydelse. Därför bör skolan i kontakt med vårdnadshavare alltid lyfta vikten av att fortsätta med modersmål, även då de organisatoriska förutsättningarna inte är de bästa.
- Textsamtal på flera språk har en stöttande funktion. Utifrån en mer flexibel språksyn (även kallad translanguaging eller transspråkande) behöver inte sådana samtal göras separat på de olika språken. Istället kan flerspråkiga elever beredas utrymme att använda alla sina språkliga resurser. Det gäller såväl i muntlig interaktion som i läsande och skrivande.

Hedman, C (2017)

Karin Pettersson, Nationellt centrum för svenska som andraspråk

Transspråkande

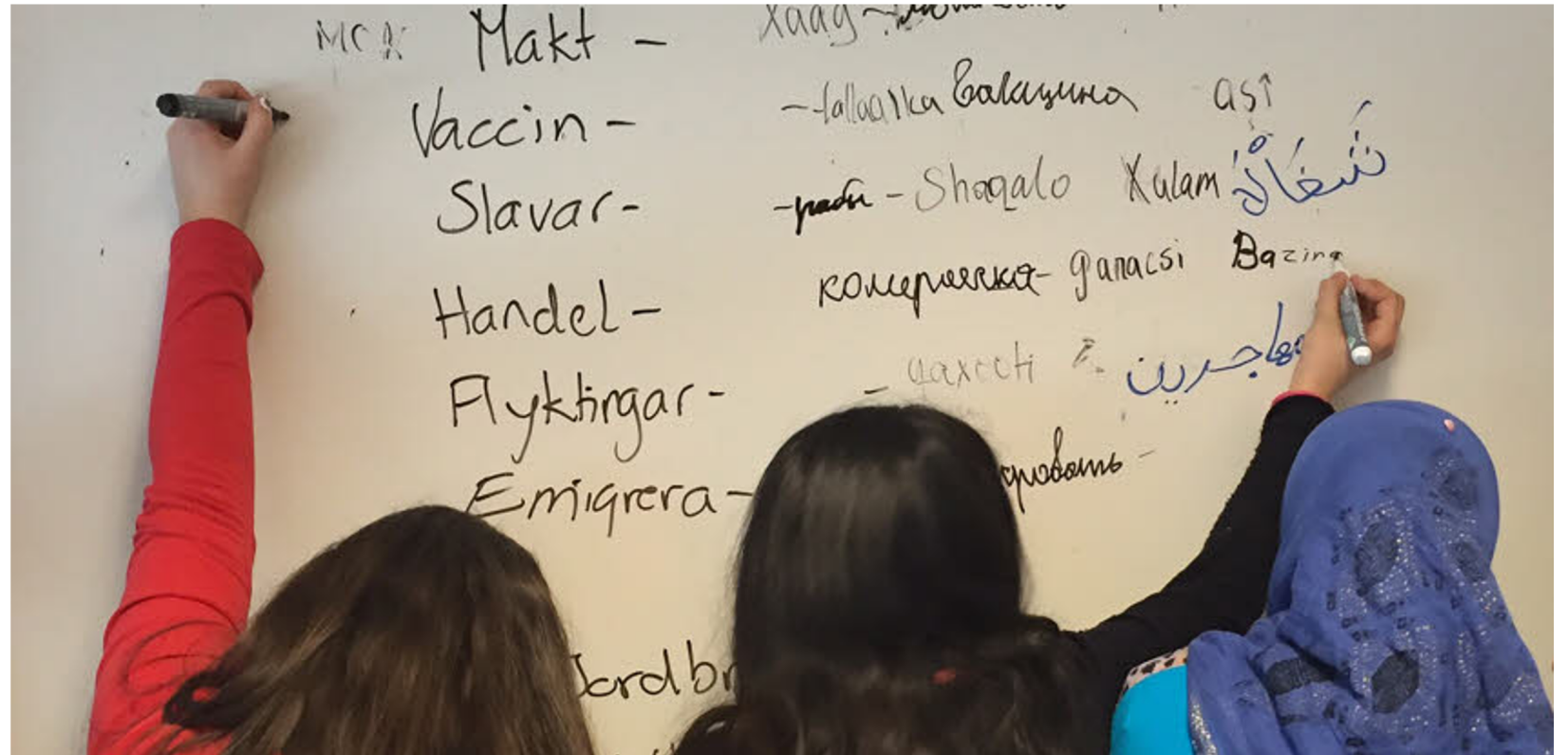
Benämningen transspråkande har sitt ursprung i den internationella beteckningen translanguaging, som syftar på individers användning av alla sina språkliga resurser vid kommunikation med andra och i det egna inre tänkandet. I en transspråkande undervisning har alla språk lika värde och betraktas som källan till utveckling och lärande. Inom transspråkande anses en positiv syn på kulturell och språklig mångfald vara en förutsättning för att individers identitet ska utvecklas positivt.

Ur *Begreppslista* till stödmaterial för Hitta språket, [länk](#).

Transspråkande i interaktion mellan elever

Foto av Mary Taylor från Pexels

Bildkälla: [Linnéuniversitet](https://www.linnu.se/)

Exempel på hur transspråkande kan användas i textsamtal

- eleverna kan hjälpa varandra att förstå avancerade texter
- eleverna kan läsa texten både på sitt modersmål och på svenska
- eleverna kan diskutera texten på modersmålet för att sedan redovisa på svenska
- eleverna kan diskutera hur olika begrepp uttrycks på olika språk och ta hjälp av översättningsverktyg för att jämföra begreppen
- eleverna kan hjälpa varandra att översätta text och uppgifter som diskuterats och bearbetats på modersmålet till svenska

Söndag den 10 augusti 1628.
Solen sken över Sveriges
huvudstad Stockholm, och
det glittrande om vattnet,
Stockholms ström.
Nedför Skeppar Karls
gränd, i den delen av
Stockholm som idag
kallas för Gamla stan, gick
Vendela och Melker. Mellan
husen i den smala gränden
där de bodde, nådde solen
knappt fram.
Genom ett fönster skrek en
gumma på dem.
"Ungar! Se er för!"

یکشنبه دهم اگوست سال ۱۶۲۸. خورشید روی استکهلم،
پایتخت سوئد تابیده بود و آب در جویبارهای شهر می
درخشید. در کوچه ی کاپیتان کارل؛
در آن محدوده از استکهلم که امروز
محله ی کهنه نام دارد، ویندلا و میلکر
با هم قدم می زدند. نور خورشید به
سختی به آن کوچه تنگ، جایی که خانه
انها بود، می رسید.
از میان یه پنجره یه پیرزن صداهون زد.
"بچه ها، مواظب باشید!"

<https://www.vivlio.se/>

Läs- och skrivsvårigheter eller ett steg i andraspråksutvecklingen

Karin Pettersson, Nationellt centrum för svenska som andraspråk

Stockholms
universitet

Kartlägga och bedöma

- Standardiserade lästest är skapade för elever med svenska som modersmål
- Lärare bör vara uppmärksam på de särskilda utmaningar som elever i svenska som andraspråk ställs inför i läs- och skrivinläringen
- Kartlägg elevens kunskaper i modersmålet
 - Processbarhetsteorin
 - Performansanalys
 - Bygga svenska
- Om en elev visar indikation på att inte nå kunskapskraven, kartlägg elevens kunskaper och användning av modersmålet såväl som svenska språket för att få reda på om eleven behöver stöd i sin andraspråksutveckling, läs- och skrivinläring eller bägge.

Använd ett konstruktivt tillvägagångssätt

- Hur ser elevens språkliga bakgrund ut?
- Vad talar eleven för språk?
- Hur väl talar eleven detta språk?
- Kan eleven läsa och skriva något på sitt modersmål?
- Har eleven gått i förskola?
- Är eleven motiverad att lära sig läsa på svenska? Om inte, varför?
- Hur ser modersmålets alfabet ut?
- Vilka vokalljud är lika/olika svenskans?
- Vilka konsonantljud är lika/olika svenskans?
- Vad kan förväntas bli lätt/svårt i det svenska ljudsystemet?
- Vilken läs- och skrivriktning har modersmålet?
- Hur ser modersmålets grammatiska strukturer ut? Vad kan bli extra svårt vid andraspråksinläringen?

LegiLexi (2018). Lära Barn att Läsa.

Faktorer som påverkar läsförståelsen för andraspråkselever

- Kulturella faktorer, skillnader i bakgrundskunskap
 - Högtider, årstider
 - Sandslott, snögubbe
 - "under kriget"
- Närheten mellan författare och läsare
- Pragmatisk kunskap
- Psykosociala faktorer
- Socioekonomiska faktorer

Bild av Lena Andersson från Pixabay

Diskussion

- Vad har ni för rutiner för att göra en särskild bedömning av kunskaperna hos en elev som visar indikation på att inte nå kunskapskraven?
- Hur får ni syn på om eleven behöver stöd i sin andraspråksutveckling, i sin läs- och skrivutveckling eller bägge?

Foto av Katerina Holmes från Pexels

Sammanfattning

Läsinlärning på ett nytt språk ger extra utmaningar kopplade till avkodningsförmågan såsom utmaningar i att urskilja vissa vokalljud och konsonantljud som inte finns i modersmålet. Det kan även vara utmaningar i att urskilja morfem, och bristfällig kunskap om fonotaktiska regler.

- Läsinlärning på ett nytt språk ger extra utmaningar kopplade till språkförståelsen såsom ett ännu ej utvecklat ordförråd och kunskap om svenskans grammatik. Det kan även handla om avsaknad av relevant bakgrundskunskap.
- Andra faktorer som kan påverka läsinlärningen är bland annat psykosociala, kulturella och socioekonomiska faktorer.
- Lärarens förståelse och intresse för strukturen och kunskapen i elevernas starkaste språk kan underlätta elevernas läsinlärningsprocess på svenska.
- Kartlägg elevens kunskaper och användning av modersmålet såväl som svenska språket.

Källor, läsning för fördjupning

- Bygga svenska, [länk](#)
- Legilexi, [länk](#)
- Flerspråkig muntlighet som resurs, Päivi Juvonen och Gudrun Svensson, Linnéuniversitetet, [länk](#)
- Läsförståelse med flera språk som resurs, Christina Hedman, Stockholms universitet, [länk](#)
- Tidig läs- och skrivutveckling i förskoleklass ur ett flerspråkighetsperspektiv, Christina Hellman, [länk](#)

Frågor?

Bild av Gerd Altmann från Pixabay

Stort tack för er
uppmärksamhet och ert
engagemang!

karin.pettersson@andrasprak.su.se